

Поради батькам з правового виховання

*Якими діти народжуються –
ні від когоне залежить,
але в наших силах зробити їх
хорошими через правильне виховання.*

Плутарх

Сучасна сім'я несе найбільшу відповідальність за виховання дитини. Саме вона має виконувати головне завдання – забезпечувати матеріальні та педагогічні умови для духовного, морального, інтелектуального й фізичного розвитку юного покоління. Конституційним обов'язком батьків є утримання своїх дітей до повноліття.

Законом України «Про освіту» на батьків покладена відповідальність за фізичне здоров'я та психічний стан дітей, створення належних умов для розвитку їхніх природних здібностей.

Від сім'ї починається шлях дитини до пізнання світу, свого становлення як особистості, шлях до шкільного навчання.

Якщо:

- Дитину постійно критикують, вона вчиться ненавидіти;
- Дитину висміюють, вона стає замкнутою;
- Дитину хвалять, вона вчиться бути шляхетною;
- Дитину підтримують, вона вчиться цінувати себе;
- Дитина росте в докорах, вона вчиться жити з почуттям провини;
- Дитина росте в терпимості, вона вчиться розуміти інших;
- Дитина росте в чесності, вона вчиться бути справедливою;
- Дитина росте в безпеці, вона вчиться вірити в людей;
- Дитина росте у ворожнечі, вона вчиться бути агресивною;
- Дитина росте в розумінні і дружелюбності, вона вчиться знаходити любов у цьому світі.

Пам'ятка для батьків з правового виховання

Дитина буде поважати права інших людей, якщо її права будуть поважати, якщо вона сама буде складати правила поведінки і нести за них відповідальність.

Коли порушуються права дитини?

- *Коли немає безпеки для її життя та здоров'я.*
- *Коли її потреби ігноруються.*
- *Коли по відношенню до дитини спостерігаються випадки насильства або приниження.*
- *Коли порушується недоторканість дитини.*
- *Коли дитину ізолюють.*
- *Коли дитину залякують.*
- *Коли вона не має права голосу у процесі прийняття важливого для сім'ї рішення.*
- *Коли вона не може вільно висловлювати свої думки та почуття.*
- *Коли її особисті речі не є недоторканими.*
- *Коли її використовують у конфліктних ситуаціях з родичами.*
- *Коли дитина стає свідком приниження гідності інших людей.*

Як реагує дитина на порушення її прав?

- *Їй стає важко спілкуватися з однолітками і дорослими (вона грубить, блазнює, б'ється, замикається в собі і т.д.)*
- *Її турбує особиста безпека і любов до неї.*
- *Вона часто буває в поганому настрої.*
- *Може втекти з дому.*
- *Може приймати наркотики або алкоголь.*
- *Може робити спроби суїциду (замаху на своє життя).*

Що батьки можуть зробити для своєї дитини?

- *Пам'ятати що дитина – це окрема особистість, яка має свої власні почуття, бажання, думки, потреби, які потрібно поважати.*
- *Забезпечити її фізичну безпеку. Впевнитись, що вона має телефони 101, 102, 103, 104, імена та телефони близьких родичів, сусідів.*
- *Навчити її казати «Ні», навчити захищатися, вміти поводити себе безпечно.*
- *Негайно припинити фізичну та словесну агресію по відношенню до неї та до інших людей.*
- *Знайти час для щирої розмови з дитиною кожного дня. Ділитися з дитиною своїми почуттями та думками.*
- *Пам'ятати про її вік та про те, що вона має особисті особливості.*
- *Залучати її до обговорення тих сімейних проблем, які можуть бути для неї доступними.*
- *Залучати дитину для створення сімейних правил.*

Пам'ятка для батьків

1. Ніколи не займайтесь «виховною роботою» у поганому настрої.
2. Чітко визначте, що ви хочете від дитини (і поясніть це їй), а також дізнайтесь, що вона думає з цього приводу.
3. Надайте дитині самостійності, не контролюйте кожен її крок.
4. Не підказуйте готового рішення, а показуйте можливі шляхи до нього і розглядайте з дитиною її правильні і неправильні, доцільні і недоцільні кроки до мети.
5. Не пропустіть моменту, коли досягнуто перші успіхи. Відмітьте їх.
6. Вкажіть дитині на допущену помилку, щоб вона осмислила її.
7. Оцінюйте вчинок, а не особистість. Пам'ятайте: сутність людини і її окремі вчинки – не одне й те саме.
8. Дайте дитині відчуття (посміхніться, доторкніться), що співчуваєте їй, вірите в неї, не зважаючи на помилку.
9. Виховання – це наступність дій.
10. Вихователь повинен бути твердим, але добрим.

Ви повинні знати:

1. З ким приятелює ваша дитина.
2. Де проводить вільний час.
3. Чи не пропускає занять у школі.
4. У якому вигляді або стані повертається додому.

Не дозволяйте дітям та підліткам:

1. Йти з дому на довгий час.
2. Ночувати у малознайомих для вас осіб.
3. Залишатися надовго вдома без нагляду дорослих, родичів на тривалий час вашої відпустки.
4. Знаходитися пізно ввечері і вночі на вулиці, де вони можуть стати жертвою насильницьких дій дорослих.
5. Носити чужий одяг.
6. Зберігати чужі речі.

Ви зобов'язані помітити і відреагувати, коли:

- в домі з'явилися чужі речі (виясніть, чиї вони);
- в домі є запах паленої трави або синтетичних речовин (це може свідчити про куріння сигарет із наркотичними речовинами);
- в домі з'явилися голки для ін'єкцій, дрібні частинки рослин, чимось вимащені бинти, закопчений посуд (це може свідчити про вживання наркотичних препаратів);
- в домі з'явилися ліки, які діють на нервову систему і психіку (виясніть, хто і з якою метою їх використовує);
- в домі надто часто є запах засобів побутової хімії – розчинників, ацетону тощо (це може свідчити про захоплення дітей речовинами, які викликають стан одурманювання);
- відбулася швидка зміна зовнішнього вигляду та поведінки дітей: порушилася координація рухів, підвищилася збудженість або в'ялість, з'явилися сліди від штриків на венах, розширення зіниць тощо (це може свідчити про вживання дитиною наркотичних речовин).

Така форма роботи дає можливість батькам більше контролювати та розуміти своїх дітей, розуміти їхнє життя; підвищує правову освіту батьків, допомагає їм правильно виховувати своїх дітей.

Кілька коротких правил.

1. Показуйте дитині, що її люблять такою, якою вона є, а не за якісь досягнення.
2. Не можна ніколи (навіть у пориві гніву) говорити дитині, що вона гірша за інших.
3. Треба чесно й терпляче відповідати на будь-які її запитання.
4. Намагайтесь щодня знаходити час, щоб побути наодинці зі своєю дитиною.
5. Учть дитину вільно спілкуватися не тільки зі своїми однолітками, але й із дорослими.
6. Не соромтесь підкреслювати, що ви пишаєтесь своїм малюком.
7. Будьте чесні в оцінках своїх почуттів до дитини.
8. Завжди говоріть дитині правду, навіть коли вам це не вигідно.
9. Оцінюйте тільки вчинки, а не її саму.
10. Не домагайтесь успіху силою. Примус – найгірший варіант морального виховання. Примус у сім'ї порушує особистість дитини.
11. Визнайте право дитини на помилку.

12. Думайте про дитячий «банк» щасливих спогадів.
13. Дитина ставиться до себе так, як ставляться до неї дорослі.
14. І взагалі, хоч інколи ставте себе на місце своєї дитини, і тоді ви краще зрозумієте, як її виховувати.

Рекомендації батькам гіперактивних дітей

- У своїх відносинах із дитиною дотримуйтеся «позитивної моделі». Хваліть її в кожному випадку, коли вона цього заслужила, підкреслюйте успіхи. Це допоможе зміцнити в дитини впевненість у власних силах.
- Уникайте повторень слів «ні» і «не можна». Говоріть стримано, спокійно і м'яко.
- Давайте дитині тільки одне завдання на певний відрізок часу, щоб вона могла його завершити.
- Для підкріплення усних інструкцій використовуйте зорову стимуляцію.
- Заохочуйте дитину до всіх видів діяльності, що вимагають концентрації уваги.
- Підтримуйте вдома чіткий розпорядок дня. Час прийому їжі, виконання домашніх завдань і сну повинні відповідати цьому розпорядкові.
- Уникайте по можливості скупчень людей. Перебування у великих магазинах, на ринках, у ресторанах тощо чинить на дитину надмірно стимулюючий вплив.
- Під час ігор обмежуйте дитину тільки одним партнером. Уникайте неспокійних, гучних приятелів. Оберігайте дитину від стомлення, оскільки воно призводить до зниження самоконтролю і наростання, гіперактивності. Давайте дитині можливість витратити надлишкову енергію. Корисна щоденна фізична активність на свіжому повітрі.

Рекомендації батькам по корекції тривожності дітей

У роботі з дітьми з тривожністю необхідно:

- Постійно підбадьорювати, заохочувати демонструвати впевненість у їхньому успіху, у їхніх можливостях;
- Виховувати правильне ставлення до результатів своєї діяльності, вміння правильно оцінити їх, опосередковано ставитися до власних успіхів, невдач, не боятися помилок, використовувати їх для розвитку діяльності;
- Формувати правильне ставлення до результатів діяльності інших дітей;
- Розвивати орієнтацію на спосіб діяльності;
- Розширювати і збагачувати навички спілкування з дорослими й однолітками, розвивати адекватне ставлення до оцінок і думок інших людей;
- Щоб перебороти скутість, потрібно допомагати дитині розслаблюватися, знімати напругу за допомогою рухливих ігор, музики, спортивних вправ; допоможе інсценізація етюдів; ігри, що виражають тривожність

занепокоєння учасників, дають змогу емоційно відкинути пригніченість і страх, оцінити їх як характеристики ігрових персонажів, а не даної дитини,

- Не сваріть дитину за те, що вона посміла гніватися на вас. Навпаки, поставтеся до неї, до її обурення з розумінням і повагою: допоможіть їй усвідомити і сформулювати свої претензії до вас.
- Тільки тоді, коли емоції згаснуть, розкажіть дитині про те, як ви переживали, коли вона виявляла свій гнів. Знайдіть разом із нею форму висловлювання претензій.
- Поспостерігайте за собою. Дуже часто ми самі виховуємо своє роздратування, терпимо його доти, доки воно не вибухне, як вулкан, яким уже не можна керувати. Набагато легше й корисніше вчасно помітити своє незадоволення і проявити його так, щоб не принизити дитину, не звинуватити, а просто виявити своє незадоволення.

Кілька порад батькам із формування в дітей адекватної самооцінки

- Не оберігайте дитину від повсякденних справ, не прагніть вирішувати за неї всі проблеми, але і не перевантажуйте її тим, що їй непосильно. Нехай дитина виконує доступні їй завдання і одержує задоволення від зробленого.
- Не перехвалюйте дитину, але і не забувайте заохочувати її, коли вона цього заслуговує.
- Заохочуйте в дитині ініціативу. Нехай вона буде лідером усіх починань, але також покажіть, що інші можуть бути краще неї.
- Не забувайте заохочувати інших у присутності дитини, підкресліть достоїнства іншого і покажіть, що ваша дитина також може досягти цього.
- Показуйте своїм прикладом адекватність ставлення до успіхів і невдач. Оцінюйте уголос свої можливості й результати справи.
- Не порівнюйте дитину з іншими дітьми. Порівнюйте її із самою собою (тією, якою вона була вчора чи, можливо, буде завтра).

Особливості стилю поведінки із сором'язливими дітьми:

- Розширюйте коло знайомих своєї дитини, частіше запрошуйте до себе друзів, беріть дитину в гості до знайомих людей.
- Не варто постійно турбуватися про дитину, прагнути оберігати її від небезпек, в основному придуманих вами, не намагайтеся самі зробити все за дитину, запобігти новим ускладненням, дайте їй певну міру волі і відкритих дій.
- Постійно зміцнюйте в дитині впевненість у собі, у власних силах.
- Залучайте дитину до виконання різних доручень, зв'язаних із спілкуванням, створюйте ситуації, в яких сором'язливій дитині довелося б

вступити в контакт з «чужим» дорослим. Наприклад: «Треба довідатися, про що йдеться в цій книжці з чудовими картинками. Давайте запитаємо в бібліотекаря і попросимо дати їй нам подивитися». Звичайно в такій ситуації «вимушеного спілкування дитина спочатку може засоромитися настільки, що вітається тільки пошепки, відводячи очі, і не відриваючись від руки матері. Зате, ідучи, прощається голосно й чітко, іноді навіть посміхається.

Кілька порад батькам замкнених дітей:

- Розширюйте коло спілкування вашої дитини, знайомте її з новими людьми.
- Підкреслюйте переваги і користь спілкування, розповідайте дитині, що нового й цікавого ви довідалися, а також, яке задоволення ви одержали, спілкуючись з тією чи іншою людиною.
- Прагніть самі стати для дитини прикладом людини, що ефективно спілкується.

Принципи спілкування з агресивними дітьми:

- Пам'ятайте, що заборона й підвищення голосу – неефективні способи подолання агресивності. Тільки зрозумівши причини агресивності і знявши їх, ви можете сподіватися, що агресивність дитини буде знижена.
- Дайте можливість вихлюпнути свою агресію, спрямувати її на інші об'єкти. Дозвольте їй побити подушку або розірвати «портрет» її ворога і ви побачите, що в реальному житті агресивність у даний момент знизилася.
- Показуйте дитині особистий приклад ефективної поведінки. Не допускайте при ній вибухів гніву.
- Важливо, щоб дитина повсякчас почувала, що ви любите, цінуєте і приймаєте її. Не соромтеся зайвий раз її приголубити або пожаліти. Нехай вона бачить, що потрібна й важлива для вас.

Поради батькам конфліктних дітей

- Стримуйте прагнення дитини провокувати сварки з іншими. Треба звертати увагу на недоброчливі погляди один на одного або бурмотіння собі під ніс. Звичайно, в усіх батьків бувають моменти, коли ніколи й неможливо контролювати дітей. І тоді найчастіше виникають «бурі».

- Не намагайтеся припинити сварку, звинувативши іншу дитину в її виникненні і захищаючи свою. Намагайтеся об'єктивно розібратися в причинах її виникнення.
- Після конфлікту обговоріть з дитиною причини його виникнення, визначте неправильні дії вашої дитини, що призвели до конфлікту. Спробуйте знайти інші способи виходу з конфліктної ситуації.
- Не обговорюйте при дитині проблеми її поведінки. Вона може утвердитися в думці про те, що конфлікти неминучі, і буде продовжувати провокувати їх.
- Що ж включає в себе психологічна готовність до навчання в школі? Важливим є те, що майбутній школяр «починається» з позитивного ставлення до школи, бажання вчитися, прагнення до здобуття знань. Величезну роль у прояві такого ставлення відіграють правильне уявлення дітей про навчальну працю та шкільне життя. Вони допомагають збагнути дітям всю серйозність навчальної діяльності та відповідально ставитися до учнівських обов'язків. Батькам треба пам'ятати це, щоб роботу в цьому напрямку будувати на перспективі радісного очікування дня, коли малюк стане школярем: постійно переконувати, що навчання в школі – це серйозна праця, унаслідок чого дитина дізнаватиметься щось нове. Не варто залякувати труднощами, що можуть вплинути на навчання. Треба пам'ятати про те, що в школі часто буває робота не цікавою, але важливою, яку потрібно виконувати, слід привчати дитину підкорятися слову «треба». Варто формувати вміння доводити почату справу до кінця, переборювати труднощі, переживати задоволення від зробленого, не засмучуватися невдачею.
- Прагнення йти до школи живиться передусім пізнавальною спрямованістю дошкільника, яка розвивається на основі властивої дітям допитливості і на кінець дошкільного дитинства набирає форм пізнавальної активності. Тому батьки повинні сприяти формуванню допитливості, здатності розділяти відоме й невідоме, переживати почуття задоволення від набутих знань, радості й захоплення від виконання інтелектуальних завдань.
- Розумова готовність дітей до школи не зводиться тільки до оволодіння певною сумою знань про навколишнє. Важливий не тільки обсяг тих знань, які має дитина, скільки їх якість, ступінь усвідомленості, чіткість. Саме тому важливо не вчити дитину читати, а розвивати мовлення, здатність розрізняти звуки, не вчити писати, а створювати умови для розвитку моторики, і особливо рухів руки і пальців.
- Необхідно розвивати у дітей здібності слухати, розуміти зміст прочитаного, вміння переказувати, проводити зорове зіставлення. Розумова готовність визначається як умінням дошкільника розв'язувати прості задачі, робити звуковий аналіз слова або зв'язно розповідати про зображення на картинці, так і тим, якою мірою доступні операції аналізу, синтезу, порівняння, класифікації.
- Є діти, які не досягають такого рівня розумового розвитку, за якого вони можуть успішно включитися в навчальний процес, зазнають у першому класі

значних труднощів, навіть в умовах незалежного індивідуально підходу до них. У таких випадках очевидна не готовність до навчання.

- Необхідно, щоб дитина вміла слухати дорослого і сприймати його вказівки, керуватися ними під час занять, усвідомлювати необхідність запитати, якщо завдання не зрозуміле, оцінювати свою роботу. До початку навчання у школі майбутні першокласники мають оволодіти такими поняттями: «більше», «менше», «однаково», «стільки само», «короткий і довгий», «старший і молодший»; уміти порівняти найпростіші предмети.
- Вольова готовність дітей до школи означає здатність керувати своєю поведінкою, довільно спрямовувати свою психічну діяльність. саме певним рівнем вольового розвитку маленького школяра обумовлюється його здатність зосереджуватися на виконанні шкільних завдань, скеровувати увагу на уроці, довільно запам'ятовувати й відтворювати матеріал. Формуванню у першокласників відповідальності за учнівські справи, сумлінного ставлення до своїх учнівських обов'язків сприяють розвинені батьками в період дошкільного дитинства мотиви елементарної обов'язковості правил поведінки та вимог дорослих. Тому важливим завданням у період підготовки дитини до школи має стати виховання у майбутніх школярів почуття відповідальності, самостійності, організованості, готовності трудитися; формування правильних моральних уявлень, готовності поділитися, поступитися, прийти на допомогу. Обізнаність із моральними нормами, які визначають людські взаємини, здатність дотримуватись правил поведінки в колективі – надійний компас для новачка в новому середовищі.
- Одне з першочергових завдань сім'ї, у забезпеченні загальної готовності дитини до школи полягає у тому, щоб сприяти її нормальному фізичному розвитку, виробленню санітарно-гігієнічних навичок, умінь самообслуговування і побутової праці. Туди входить піклування батьків про нормальне харчування малюка, загартування організму, медичне обстеження.
- Успішність навчання в школі багато в чому залежить від функціонального розвитку і стану здоров'я дитини. Дитячий організм сприйнятливий до негативних зовнішніх впливів через морфологічну та функціональну незавершеність усіх систем і органів.
- Навантажень зазнає несформований опорно-руховий апарат, коли доводиться протягом тривалого часу утримувати статичну позу. Тому треба слідкувати, щоб у дитини не відбулося викривлення хребта. Слабко розвинені також дрібні м'язи кисті, тому в дітей часто втомлюється рука. Ступенем розвитку вищої нервової діяльності зумовлені незначна кількість уваги, недостатність внутрішнього гальмування, швидке зростання збудження, що зовні виявляється у зайвій рухливості та чисельних відволікань від діяльності, коли вона вимагає зосередження. Усе це необхідно враховувати дорослим, будуючи свою взаємодію з дитиною.
- Психологи підкреслюють, що підготовка до школи повинна полягати не тільки і не стільки в навчанні дитини спеціальних знань і вмінь, скільки в загальному розвитку її розумових здібностей і пізнавальних інтересів, у

формування вміння спостерігати й узагальнювати явища і на основі цього робити певні висновки.

Відповідальність батьків

Питання належного виховання дітей, досягнення порозуміння між батьками і дітьми завжди є важливими й актуальними в суспільстві. Законом України «Про охорону дитинства» визначено, що батьки або особи, які їх замінюють, зобов'язані виховувати дитину, піклуватися про її здоров'я, фізичний, духовний і моральний розвиток, навчання, створювати належні умови для розвитку її природних здібностей, поважати гідність дитини, готувати її до самостійного життя та праці .

Обов'язки батьків висвітлені в ст. 150 Сімейного кодексу України, згідно якої батьки зобов'язані: виховувати дитину в дусі поваги до прав та свобод інших людей, любові до своєї сім'ї та родини, свого народу, своєї Батьківщини; піклуватися про здоров'я дитини, її фізичний, духовний та моральний розвиток; забезпечити здобуття дитиною повної загальної середньої освіти, готувати її до самостійного життя та поважати дитину.

Якщо є обов'язки, то є і відповідальність!

За невиконання або неналежне виконання обов'язків щодо виховання дітей батьки можуть бути притягнені до різних видів юридичної відповідальності.

Адміністративна відповідальність

Ухилення батьків або осіб, які їх замінюють, від виконання передбачених законодавством обов'язків щодо забезпечення необхідних умов життя, навчання та виховання неповнолітніх дітей, – тягне за собою попередження або накладення штрафу від одного до трьох неоподатковуваних мінімумів доходів громадян (стаття 184 Кодекс України про адміністративні правопорушення).

Доведення неповнолітнього до стану сп'яніння його батьками, особами, які їх замінюють, або іншими особами, – тягне за собою накладення штрафу від шести до восьми неоподатковуваних мінімумів доходів громадян громадян (стаття 180 Кодекс України про адміністративні правопорушення).

Кримінальна відповідальність

Злісне невиконання батьками, опікунами чи піклувальниками встановлених законом обов'язків по догляду за дитиною або за особою, щодо якої встановлена опіка чи піклування, що спричинило тяжкі наслідки, – карається обмеженням волі на строк від двох до п'яти років або позбавленням волі на той самий строк (стаття 166 Кримінальний кодекс України).

Використання батьками або особами, які їх замінюють, малолітньої дитини для заняття жебрацтвом (систематичного випрошування грошей, речей, інших матеріальних цінностей у сторонніх осіб), – карається обмеженням

волі на строк до трьох років або позбавленням волі на той самий строк (ч.1. ст. 150-1 Кримінальний кодекс України).

Злісне ухилення від сплати встановлених рішенням суду коштів на утримання дітей (аліментів), а також злісне ухилення батьків від утримання неповнолітніх або непрацездатних дітей, що перебувають на їх утриманні, – карається штрафом від ста до двохсот неоподатковуваних мінімумів доходів громадян або громадськими роботами на строк від вісімдесяти до ста двадцяти годин або виправними роботами на строк до одного року, або обмеженням волі на строк до двох років (ч.1. ст. 164 ККУ).

Втягнення неповнолітніх у злочинну діяльність, у пияцтво, у заняття жебрацтвом, азартними іграми, – карається позбавленням волі на строк від трьох до семи років (ч.1. ст. 304 Кримінальний кодекс України).

Сімейно – правова відповідальність

Батьки можуть бути позбавлені батьківських прав, якщо буде встановлено, що вони ухиляються від виконання батьківських обов'язків по вихованню дітей, не забрали дитину з пологового будинку, жорстоко поведуться з дітьми, є хронічними алкоголіками чи наркоманами, вдаються до експлуатації дитини, примушують до жебракування та бродяжництва (ст. 164 Сімейний кодекс України).

Злісне ухилення батьків від виконання обов'язків щодо здобуття їх неповнолітніми дітьми повної загальної середньої освіти також може бути підставою для позбавлення батьківських прав (ст. 47 Закону України «Про загальну середню освіту»).

Шановні батьки, завжди треба пам'ятати, що виховання дітей – відповідальна справа. Розуміння між батьками, підтримка, самореалізація, баланс сімейного та особистого, змістовне дозвілля, спільна участь у вихованні дітей, рівний розподіл домашньої роботи, як компоненти ідеї гендерної рівності, створюють сімейне середовище, сприятливе для розвитку дитини, дотримання її прав, формування гармонійної особистості. Щаслива сім'я – найкращий життєвий сценарій, приклад для наслідування.